

Oponentský posudek bakalářské práce Elišky Vojtěchové

Učitelské hodnocení slohových prací v útvaru líčení

1. Koncepce práce

Cílem práce Elišky Vojtěchové bylo zmapovat, jakým způsobem je na školách vyučován, procvičován a zejména hodnocen slohový útvar líčení. Práce se dělí do dvou základních částí – teoretické, která skicuje zachycení tohoto útvaru ve vybraných učebnicích a metodických materiálech, přístupy k hodnocení školních písemných prací, metodologii hodnocení písemných prací vypracovanou CERMATEM pro státní maturitní zkoušky a zastoupení útvaru líčení mezi jejich zadáními v době, kdyby byla slohová část maturit zadávána centrálně. Praktická část práce zahrnuje vypracování, distribuci a vyhodnocení dotazníku, vytvořeného na základě poznatků z teoretické části a obsahujícího kromě otevřených a uzavřených otázek i komentované hodnocení jedné autentické žákovské práce. Tuto strukturu práce považuji za funkční a logickou. V praktické části autorka dochází k některým zajímavým výsledkům, s nimiž by bylo vhodné dál pracovat, oceňuji také její ochotu reflektovat výsledky pilotáže dotazníku a upravit podle nich design výzkumu.

Hodnocení: A

2. Metodologie

Na samotném zpracování zvoleného konceptu výzkumu pro mě z části nebylo problematické to, co v něm bylo obsaženo, ale spíše to, co v něm scházelo. Tím myslím zejména vysvětlení některých rozhodnutí, která autorka udělala. Z práce tak není například jasné, na základě čeho byla vybrána sekundární literatura, z níž autorka vychází. Proč třeba při definici základních pojmů a charakterizaci útvaru líčení autorka nebrala v úvahu také vysokoškolské učebnice, které mohou být respondentům*tkám známé spíše než poměrně nedávno publikovaný *Nový encyklopedický slovník češtiny* – mám na mysli např. příručku *Současná stylistika* od M. Čechové, M. Krčmové a E. Minářové, která představuje upravenou reedici mnoho let používané učebnice a která charakterizuje líčení na s. 113. Stejně tak není jasné, jak byly vybírány učebnice pro ZŠ a SŠ, v nichž autorka sleduje zpracování zkoumaného tématu. Nepředpokládám, že publikace, o kterých se v práci dočteme, jsou jediné, které jsou v současnosti používány a které se líčením zabývají. Podobné je to i s metodickými materiály.

Otázka k obhajobě: Na základě čeho byly vybrány právě tyto učebnice a učebnicové řady, a ne jiné? Myslíte si, že by mělo smysl sledovat zpracování zkoumaného tématu ve větším počtu různých učebnic?

U dotazníku jakožto výzkumné metody jsme v práci poměrně podrobně informováni o jeho výhodách, ale ani slovem se autorka nezmiňuje o jeho nevýhodách a slabínách.

Otázka k obhajobě: Mohla byste se zamyslet nad limity dotazníku jakožto výzkumné metody a nad tím, jak mohly ovlivnit vaše výsledky?

Pokud jde o popis a interpretaci výsledků, místy se v nich objevují nekonzistentnosti nebo omyly. Např. na s. 36 a v následujícím grafu se píše, že většina respondentů*tek vystudovala pedagogickou fakultu, v následujícím shrnutí na s. 37 ale stojí, že šlo většinou o filozofickou fakultu. Na s. 38 autorka konstatuje, že její hypotéza A nebyla potvrzena, ačkoli v její prospěch vyznělo 13 ze 14 získaných odpovědí. Graf na s. 42 neodpovídá slovnímu popisu výsledků na s. 41, a navíc se na něj odkazuje špatným číslem. Na s. 46–47 je vidět nedokonalé propojení hypotéz a dotazníku a zároveň nedostatečná opatrnost při interpretaci výsledků: u otázky na jazykové prostředky typické pro líčení autorka v dotazníku vytvořila zaškrťovací nabídku, do níž bylo možné i další jevy doplňovat a do které napsala všechny prostředky, o nichž uvažovala ve své hypotéze, kromě jednoho (dějových sloves). Z odpovědí následně usuzovala, že dějová slovesa jsou podle respondentů*tek pro líčení méně typická než jiné jevy, které byly uvedeny v nabídce (neboli: Nemohly výsledky dopadnout jinak, kdyby byla v nabídce i dějová slovesa, nebo kdyby naopak některý jiný z jazykových prostředků v nabídce

nebyl?). Podobně zavádějícím způsobem jsou interpretovány negativní odpovědi na otázku: „**Musí** být součástí líčení i informace o tom, proč si žák dané místo/téma k líčení vybral?“, na jejichž základě autorka usuzuje, že „Hypotéza J „Součástí líčení **by měla** být i informace o tom, proč si žák dané místo/téma k líčení vybral“ je vyvrácena.“ (s. 48–49). Modální slovesa v obou formulacích mají každé jiný význam, čili naprosto není jisté, že pokud někdo odpoví záporně na první z nich, odpověděl by tak i na druhou.

Hodnocení: B

3. Práce s odbornou literaturou

V práci není citováno příliš mnoho titulů odborné literatury, pro naplnění jejích cílů je to ale dostačující. Autorka dokáže poznatky získané z literatury vhodně využít pro svůj výzkum. Není však vždy zcela jasné, proč zvolila konkrétní titul nebo tituly sekundární literatury, a ne jiné (viz též výše). I před svůj velmi kladný vztah k Josefu Jungmannovi a jeho *Slovesnosti* se třeba domnívám, že by bylo užitečnější u výkladu o kritériích hodnocení slohových prací citovat spíše novější práce než tuto.

Na použitou literaturu se v textu řádně odkazuje a závěrečný seznam je bez větších formálních nedostatků. Z formálního hlediska však považuju za přinejmenším neobratné odkazovat u všech zmínek v poznámce pod čarou plným zněním citace, a to i tehdy, kdy se na tutéž práci odkazuje třeba desetkrát na jedné stránce. Zbytečně a nefunkčně to zvětšuje rozsah práce.

Hodnocení: B

4. Formální úroveň práce

Z čistě formálního hlediska je práce zpracována pečlivě a problémy typu překlepů nebo pravopisných nedostatků se v ní vyskytují jen výjimečně. Oceňuji také, že autorka své výsledky představila přehledně formou grafů, byť si myslím, že pokud byly odpovědi na některou z otázek ze 100 % stejné, nemá smysl pro ně dělat graf. Ojedinele se vyskytují hůř srozumitelné formulace, většinou jde ale nejspíš o přehlédnuté překlepy (např. „Znalost zpracovávané látky hodnotí kategorie věcné správnosti, kompozici projevu a opět kategorie přehlednosti.“ na s. 19). Některé kapitoly postrádají nějaké shrnutí či závěr, který by čtenáři pomohl v orientaci v textu a přechodu k následující kapitole. Pro mě osobně představovalo ale při čtení práce největší překážku důsledné užívání maskulinních/femininních tvarů všude tam, kde to bylo jen trochu možné. Jsem asi ta poslední, kdo by protestoval proti inkluzivnímu, genderově senzitivnímu vyjadřování, nicméně práce Elišky Vojtěchové myslím názorně ukazuje, kudy cesta nevede. Pokud třeba skoro polovinu slov v jedné větě představují tyto rodové dvojtvary (psané navíc vždy in extenso, např.: „Každý/každá žák/žákyně je schopen/schopna vykonat danou činnost za odlišný čas, proto by ho/ji učitel/učitelka neměl/neměla penalizovat za nesplnění časového limitu.“, s. 22–23), je poměrně těžké přes ně proniknout k meritu věci a sledovat nit výkladu.

Otázka k obhajobě: Na webových stránkách různých institucí se dají dohledat různé příručky genderově senzitivního vyjadřování. Dokázala byste teď s odstupem a s jejich pomocí navrhnout nějaké čtenářsky méně nepřívětivé řešení, než které jste zvolila v práci?

Hodnocení: A–B

5. Celkové hodnocení

Práce Elišky Vojtěchové je psána se zjevným zaujetím pro zpracovávané téma a snahou se co nejvíce dozvědět a naučit. I přes určité dílčí nedostatky bez problémů splňuje nároky kladené na bakalářské práce. Proto ji ráda doporučuji jako podklad k obhajobě a navrhuji hodnocení *velmi dobře*.